

СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ВІДНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

©2024 СЕМИГУЛІНА І. Б., ЯРОШЕНКО І. В. С

УДК 332.1,351,352,353
JEL: R11; R12; R13; R58

Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Складові механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період

Продовження війни та пов'язані з цим суттєві втрати функціональної спроможності територій країни, людського, економічного, інфраструктурного, екологічного, інших потенціалів мають довготривалі негативні наслідки та обмеження майбутнього розвитку як окремих регіонів, так і країни загалом. Об'єктивна реальність щодо наявних проблем потребує розробки та впровадження певних заходів з метою мінімізації негативних наслідків зазначених викликів на існування та розвиток будь-яких територій в Україні. Актуальними є розбудова безпекового простору й інфраструктури функціонування країни та її регіонів; потреба у плануванні розвитку та відновлення постраждалих територій; створення умов для повернення українських біженців і вимушених переселенців; формування безпечних умов життєдіяльності; повноцінний доступ до всіх суспільних послуг; відновлення функціонування та конкурентоспроможності місцевої, регіональної та національної економіки тощо. В умовах викликів, спричинених війною, зазначені питання набули більшої конкретизації, спрямованої на пошук шляхів відбудови постраждалих територій країни, зокрема в повоєнний період. Аналіз і узагальнення підходів до впровадження в регіональний розвиток складових механізму відновлення, визначення його функціональної направленості та принципів організації дозволяють запропонувати складові механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період з урахуванням безпекових спроможностей держави та регіону. Особливістю дослідження є формування складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період на основі виділення двох груп: основних, які відповідають проблемним ситуаціям регіону та визначають напрями відновлення; допоміжних, або підтримувальних, які допомагають в реалізації основних, чим посилюють вплив на вирішення проблемних ситуацій. Це дозволяє, з одного боку, узагальнити структурні елементи механізму, а з іншого – конкретизувати їх використання залежно від функціональної доцільності. Поетапний розподіл складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнному періоді дозволяє їх групування з урахуванням функціональних можливостей, що робить механізм більш ефективним і цілеспрямованим у процесі практичної реалізації.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, регіони, території, складові механізму відновлення, безпека, безпековий простір, регіональна економіка, повоєнний період.

Рис.: 1. Бібл.: 17.

Семигуліна Ірина Борисівна – кандидат економічних наук, молодший науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: isemigulina@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9523-3322>

Ярошенко Ігор Васильович – кандидат економічних наук, старший дослідник, завідувач відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: iyaroshenko@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7107-5550>

UDC 332.1,351,352,353
JEL: R11; R12; R13; R58

Semygulina I. B., Yaroshenko I. V. Components of the Mechanism for Recovering the Socioeconomic Development of the Regions of Ukraine in the Post-War Period

The continuation of the war and the resulting significant losses in the functional capacity of the country's territories, its human, economic, infrastructural, environmental, and other potentials have long-term negative consequences and limitations on the future development of both individual regions and the country as a whole. The objective reality of the existing problems requires the development and implementation of certain measures in order to minimize the negative consequences of these challenges on the existence and development of any territories in Ukraine. Of relevance are the development of the security space and infrastructure for the functioning of the country and its regions; the need for planning the development and recovery of the affected areas; creating conditions for the return of Ukrainian refugees and internally displaced persons; formation of safe living conditions; full access to all public services; restoration of functioning and competitiveness of local, regional and national economies, etc. In the face of the challenges caused by the war, these issues have become more specific, aimed at finding ways to rebuild the affected territories of the country, in particular in the post-war period. Analysis and generalization of approaches to the introduction of the components of the recovery mechanism into regional development, determination of its functional orientedness and principles of organization allow us to propose components of the mechanism for recovering the socioeconomic development of the regions of Ukraine in the post-war period, taking into account the security capabilities of both the State and the region. The peculiarity of the study is the formation of components of the mechanism for recovering the socioeconomic development of the regions of Ukraine in the post-war period on the basis of allocation of two kinds of groups: the main groups that correspond to the problem situations of the region and determine the directions of recovery; the auxiliary, or supportive groups, which help in the implementation of the main ones, thereby increasing the impact on solving problem situations. This allows, on the one hand, to generalize the structural elements of the mechanism, and on the other hand, to specify their use depending on functional feasibility. The stage-by-stage distribution of the components of the mechanism for recovering the socioeconomic development of the regions of Ukraine in the post-war period allows them to be grouped taking into account functional capabilities, which makes the mechanism more effective and purposeful in the process of practical implementation.

Keywords: socioeconomic development, regions, territories, components of the recovery mechanism, security, security space, regional economy, post-war period.

Fig.: 1. **Bibl.:** 17.

Semyhulina Iryna B. – PhD (Economics), Junior Researcher of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: isemigulina@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9523-3322>

Yaroshenko Ihor V. – PhD (Economics), Senior Researcher, Head of Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: iyaroshenko@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7107-5550>

Руйнівні наслідки від військової агресії рф проти України та її регіонів, що триває, постійно зростають. Зрозумілим є те, що продовження війни та пов'язані з цим суттєві втрати функціональної спроможності територій країни, людського, економічного, інфраструктурного, екологічного, інших потенціалів, мають довготривалі негативні наслідки та обмеження майбутнього розвитку як окремих регіонів (територій), так і країни загалом. Така об'єктивна реальність щодо наявних проблем потребує розробки та впровадження певних складових механізмів з метою мінімізації негативних впливів зазначених викликів на існування та розвиток будь-яких територій в Україні вже сьогодні [1]. Актуальними є розбудова безпекового простору й інфраструктури функціонування країни та її регіонів, потреба у плануванні розвитку та відновлення постраждалих територій, створення умов для повернення українських біженців і вимушених переселенців у свої домівки, формування безпечних умов життєдіяльності, повноцінний доступ до всіх суспільних послуг, зокрема житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, інших, відновлення функціонування та конкурентоспроможності місцевої, регіональної та національної економіки тощо.

Питаннями проблематики регіонального розвитку протягом тривалого часу опікувалися відомі вчені: М. Долішній, І. Вахович, І. Сторонянська, Т. Уманець, З. Варналій, В. Геєць, Б. Данилишин, М. Кизим, Ф. Заставний та інші. У роботах вітчизняних науковців (С. Дорогунцов, А. Мазур, А. Шевчук, В. Кравців, І. Михасюк, Н. Белікова, О. Козирева, О. Гейман, Ш. Омаров, О. Іванова, О. Бобкова, О. Тур, І. Ярошенко, І. Семигуліна та інші) широко представлені дослідження щодо можливостей вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіонів України, що, відповідно до авторських поглядів на наявні питання, були характерними для різних часових періодів.

Натомість в умовах викликів, спричинених війною, зазначені питання набули більшої конкре-

тизації, спрямованої на пошук шляхів відбудови постраждалих територій країни, зокрема в повоєнний період. Актуальним наразі є використання системного підходу на основі цілеспрямованих, комплексних, гармонізованих і взаємопов'язаних дій та заходів, що пропонується розглядати як механізми відновлення соціально-економічного розвитку регіону, ефективне функціонування якого відбувається шляхом взаємодії його складових.

Метою статті є розробка теоретичних і практичних рекомендацій стосовно формування складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період.

Завдання статті полягають у аналізі й узагальненні підходів до впровадження в регіональний розвиток складових механізму відновлення, визначення його функціональної направленості та принципів організації, розробка на цій основі теоретичних і практичних рекомендацій стосовно формування складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період.

Соціально-економічний розвиток регіону потребує формування певного механізму його реалізації, мета якого визначається функціональною направленістю. Аналіз зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на регіональний розвиток, зокрема на основі виявлення проблемних ситуацій, дозволяють перейти до формування складових певного механізму для його забезпечення [2; 3].

З економічної точки зору механізм представлений послідовністю процесів, що визначають будь-яку дію чи явище [5]. Аналіз літературних джерел [4; 6–8] дозволяє зробити висновок, що різновиди механізмів є досить широкими, вони характеризують не лише певні сфери, напрями й особливості використання, а їх складові є взаємопов'язаними із подальшим функціоналом, тобто спонукають до певних дій у процесі застосування.

Актуалізація впровадження в регіональний розвиток складових механізму відновлення потре-

бує розглянути таке поняття стосовно соціально-економічного розвитку регіону.

Відповідно до узагальненого енциклопедичного визначення процес відновлення характеризується приведенням до попереднього вигляду пошкодженого, зіпсованого, зруйнованого об'єкта або його поновлення [9].

В умовах війни доцільним є психологічний підхід до процесу відновлення стосовно системи життєдіяльності людини, коли виникає потреба реагувати на виклики, стресові ситуації або втрати. Отже, актуалізуються питання підтримки та пошуку засобів поновлення стану [10].

Державницький підхід пропонує відновлення як процес відродження країни з відбудованою інфраструктурою (економічною, соціальною, критичною тощо), розвинутою демократією (реалізація антикорупційної, судової, реформи держслужби, регіонального розвитку, децентралізації тощо), розширеною інтеграцією (підтримка міжнародних партнерів, створення інвестиційного та безпечно-го середовища) в ЄС і НАТО, оновленням людським потенціалом (повернення громадян, створення комфортних умов життєдіяльності, забезпечення прав і свобод для кожного тощо) [11].

Сучасний погляд на соціально-економічний розвиток у повоєнний період розглядає комплекс заходів у різних сферах діяльності країни та її регіонів, спрямованих на відновлення територіальної конкурентоспроможності, повернення та розширення виробничих спроможностей, підвищення рівня життя людей, внутрішнього та зовнішнього попиту на основі інноваційних підходів і технологій. Відновлення потребує розробки заходів, необхідних для відродження та подальшого розвитку економіки конкретного регіону, повернення населення та забезпечення гідних умов його існування, вирішення викликаних війною різноманітних соціальних проблем, відновлення інфраструктури та її інтеграції з іншими регіонами країни, розробки механізму забезпечення джерел відновлення [12]. Відновлення соціально-економічного розвитку України та її регіонів, що ґрунтується на принципах конкретності, вимірності, досяжності, значущості, часової обмеженості, дозволить реалізувати комплексний підхід до відновлення територій, інженерних комунікацій, інфраструктури, соціальних об'єктів, житлової сфери тощо, оснований на енергетичній незалежності [13].

На думку експертів, повоєнне відновлення розвитку України має бути орієнтоване на дерегуляцію, лібералізацію, демонополізацію. За таких умов стимулювання малого бізнесу на інвестування в інноваційний розвиток дозволить створити

умови для повернення українців з-за кордону [14]. Серед економічних пріоритетів – розбудова західних логістичних маршрутів, збільшення рівня переробної промисловості в економіці країни, розвиток вітчизняного військово-промислового комплексу, IT-сфери, збільшення видобутку власного газу і нафти, розвиток атомної енергетики, впровадження норм кліматичної модернізації тощо. Усе це створить умови для відновлення та розвитку економіки, дозволить створити нові робочі місця, активізує підприємницьку активність [15]. Таким чином, відновлення виробничого потенціалу економіки та формування сприятливого ділового клімату сприятимуть залученню додаткових інвестицій та підтримці соціально-економічного зростання країни та її регіонів у перспективі.

Підсумовуючи вищесказане, можна узагальнити, що, незважаючи на спільність пріоритетів для відновлення країни та її регіонів, слід застосовувати індивідуальний підхід з урахуванням їхніх територіальних, ресурсних, економічних, соціальних, геополітичних, культурних, інших особливостей і спроможностей. Спільними інструментами відновлення є: лібералізація економіки, створення великої кількості робочих місць, експортоорієнтована економіка, значне зовнішнє фінансування. Разом із цим, наявність усіх цих інструментів потребує їх цілеспрямованого й ефективного використання, орієнтованого на подолання наявних у регіонах проблем і формування ефективних механізмів для їх подолання, зокрема в період повоєнного відновлення.

Активізацію роботи щодо відбудови соціально-економічного розвитку регіонів України у повоєнний період слід розглядати як системний процес, який потребує цілеспрямованих, комплексних, гармонізованих і взаємозв'язаних дій. Такий процес можна розглядати як механізм відновлення, функціонування якого відбувається шляхом взаємодії його складових.

Мета формування складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України у повоєнний період визначається його функціональною направленістю. Для досягнення такої мети механізм має виконувати такі функції:

- ✦ *оцінювання* – для дослідження впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на фактичний стан соціально-економічного розвитку регіону, його потенціалу та спроможностей для відновлення;
- ✦ *аналізу та прогнозування* – для проведення діагностики та формування складових механізму на основі визначення проблемних ситуацій соціально-економічного розвитку регіону;

- ✦ *планування* – використання складових механізму при виборі напрямів і пріоритетів відновлення соціально-економічного розвитку регіону;
- ✦ *регулювання* – впливу на складові механізму з метою отримання найбільш ефективних рішень щодо відновлення соціально-економічного розвитку регіону;
- ✦ *координації* – для своєчасного використання складових механізму та підвищення синергетичного ефекту від їх взаємодії;
- ✦ *контролювання* – для моніторингу та контролю за ефективністю реалізації складових механізму в процесі їх взаємодії.

В основі формування складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період доцільним є врахування таких принципів [8; 16; 17]:

- ✦ *принцип системності* – полягає в представленні механізму як системи, побудованої на послідовності, узгодженості та взаємозв'язку між її складовими;
- ✦ *принцип ефективності* – полягає в необхідності формування комплексу необхідних заходів відповідно до складових механізму задля ефективної їх реалізації на кожному з етапів;
- ✦ *принцип ієрархічності* – обумовлює логічну послідовність використання складових механізму, що дозволяє результати кожного етапу використовувати для досягнення мети на наступному етапі;
- ✦ *принцип зворотного зв'язку* – дозволяє, за необхідності, коригувати складові механізму під впливом додаткових чинників і залежно від отриманих результатів на кожному з етапів;
- ✦ *принцип наукової обґрунтованості* – передбачає використання в процесі формування складових механізму науково обґрунтованих методів та інструментів щодо забезпечення соціально-економічного розвитку регіону;
- ✦ *принцип цільової спрямованості* – коли формування складових механізму орієнтується на досягнення цілей, пріоритетів і напрямів відновлення соціально-економічного розвитку регіону;
- ✦ *принцип об'єктивності* – коли вибір складових механізму ґрунтується на об'єктивності показників соціально-економічного розвитку регіону, актуальності напрямів відновлення та інструментарію для їх реалізації;

- ✦ *принцип гнучкості* – коли при формуванні складових механізму є можливість врахування певних змін у системі, що виникають під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників;
- ✦ *принцип адаптивності* – характеризує здатність при формуванні складових механізму пристосовуватися до змін, що виникають у внутрішньому та зовнішньому середовищі, інтенсивності їх впливу, до цільової переорієнтації тощо в процесі відновлення соціально-економічного розвитку регіону;
- ✦ *принцип оперативності* – передбачає можливість швидкого реагування на вибір складових механізму відновлення, зокрема в процесі розроблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.

Урахування зазначених принципів дозволяє забезпечити цілісність структури механізму на основі комплексного поєднання всіх його складових. Запропоновані принципи можна вважати засадничими для визначення змісту, функцій та структури при формуванні складових механізму відновлення. Їх реалізація сприятиме забезпеченню якісної та обґрунтованої управлінської діяльності в процесі відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період.

Урахування зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на регіональний розвиток, а також розглянуті функції та принципи виступають елементами методологічного підґрунтя дослідження та зумовлюють формування концептуальної схеми вибору складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період (рис. 1).

Особливістю запропонованої схеми (див. рис. 1) є використання елемента поетапності, коли кожен із етапів (цілепокладальний, стратегічний, функціональний, моніторинговий) визначає функціональну частину механізму, а складові – її цілеспрямованість.

Складові механізму доцільно розподілити на дві групи:

- основні, які відповідають проблемним ситуаціям регіону та визначають напрями відновлення;
- допоміжні, або підтримувальні, які допомагають в реалізації основних, чим посилюють вплив на вирішення проблемних ситуацій у регіоні.

Цілепокладальний етап дозволяє на основі зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на соціально-економічний розвиток, зокрема в повоєнний період, провести аналіз і оцінку проблемних ситуацій в регіоні та сформувані основні складові механізму, залежно від виділених видів проблемних ситуацій.

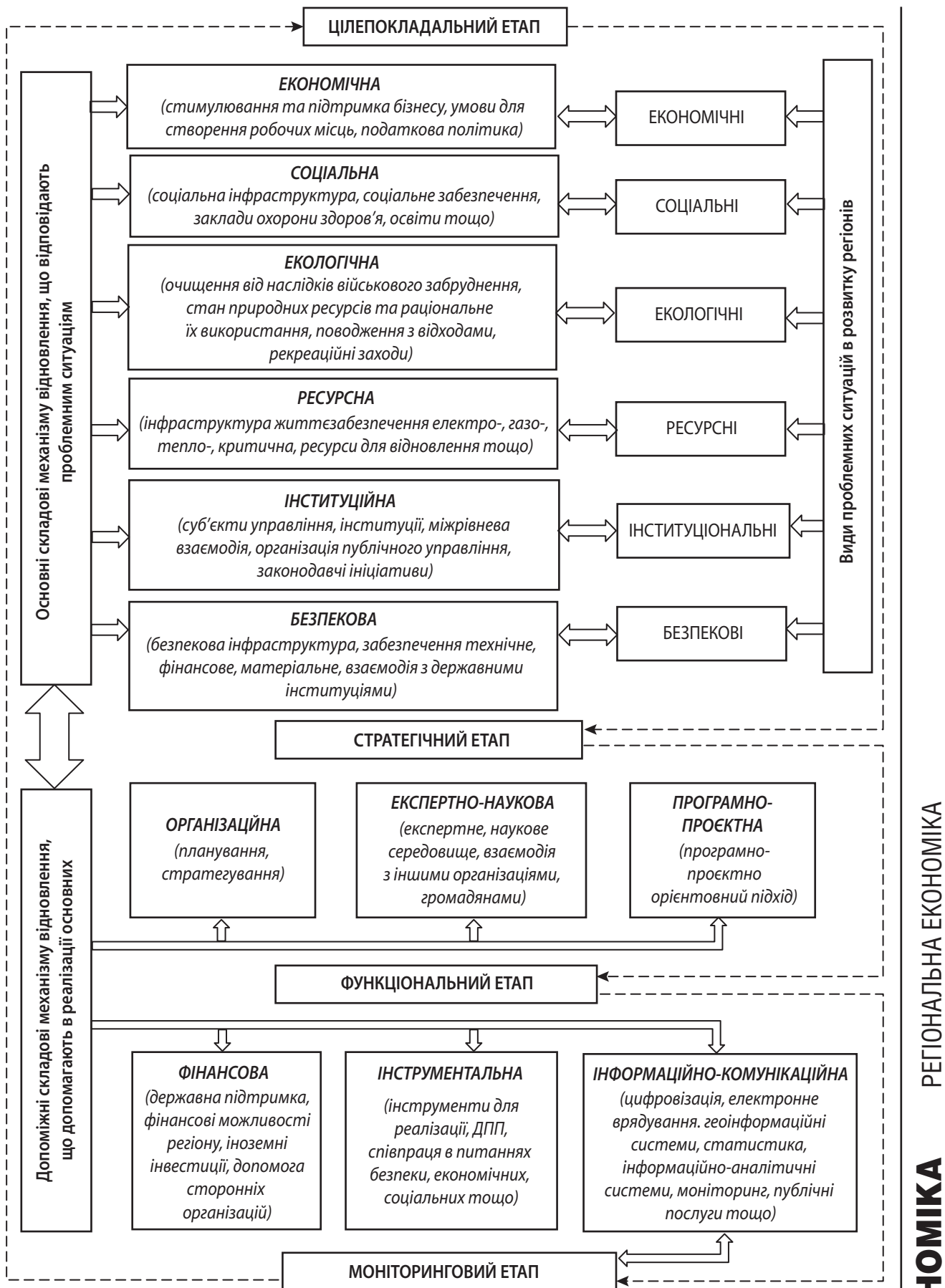

Рис. 1. Складові механізми відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період

Використовуючи попередні дослідження, було обґрунтовано узагальнення таких видів проблемних ситуацій, як:

- ✦ *ресурсні*, пов'язані із ресурсним забезпеченням регіону, видами та структурою ресурсів, їх достатністю, ефективністю, спроможністю, відновлюваністю тощо, що впливає на функціонування та розвиток території;
- ✦ *економічні*, пов'язані із рівнем та умовами для діяльності та конкурентоспроможності галузей економіки в регіоні, можливостями для розвитку бізнес-середовища, створення інвестиційного клімату тощо, що є вкрай важливим і в умовах повоєнного відновлення;
- ✦ *соціальні*, пов'язані зі створенням середовища з розвиненими соціальними інституціями та гарантіями, що дозволить регіону бути спроможним, бажаним, безпечним для повернення та життєдіяльності населення;
- ✦ *екологічні*, пов'язані зі станом навколишнього середовища території та природних ресурсів, потребою у відновленні, зокрема в повоєнних умовах;
- ✦ *інституціональні*, пов'язані з рівнем організації системи публічного управління, спроможністю влади забезпечити належний рівень соціально-економічного розвитку, ефективністю міжрівневої взаємодії тощо;
- ✦ *безпекові*, пов'язані зі створенням безпечного середовища, умов для ефективного функціонування та перспектив розвитку регіону і країни загалом, забезпечення належного рівня безпеки життєдіяльності населення тощо.

Конкретизація та відповідність видам проблемних ситуацій дозволяє на їх основі запропонувати основні складові механізму, що обґрунтовують напрями відновлення соціально-економічного розвитку регіону, зокрема в умовах повоєнного періоду, а саме:

- ✦ *безпекова складова* – направлена на побудову безпечної інфраструктури різних видів (прикордонної, транспортної, критичної, логістичної, інформаційної тощо) і безпечного життєвого простору на основі ефективного технічного, фінансового, матеріального, іншого забезпечення та тісної взаємодії державних, регіональних, територіальних інституцій;
- ✦ *соціальна складова* – направлена на розвиток усіх видів соціальної інфраструктури, поліпшення соціального забезпечення, доступності й якості послуг, роботи закладів охорони здоров'я, освіти, мобільності та безбар'єрності тощо, як для відновлення

втрачених можливостей внаслідок військової агресії, так і для модернізації та розвитку відповідно до європейських стандартів життєзабезпечення;

- ✦ *економічна складова* – передбачає створення умов для стимулювання та підтримки бізнес-середовища (сприятливі кредитні умови тощо), формування привабливої для бізнесу податкової політики (податкові канікули, зменшені ставки податків, тощо) для заохочення повернення в регіон релокованих підприємств, розширення та відкриття нових, організацію нових робочих місць тощо;
- ✦ *екологічна складова* – направлена на очищення всіх територій та природних ресурсів від наслідків військового забруднення, утворення умов для поліпшення стану природних ресурсів, раціонального їх використання, розвитку економіки та культури поводження з відходами, проведення рекреаційних заходів, збереження довкілля для прийдешніх поколінь;
- ✦ *ресурсна складова* – передбачає відновлення пошкодженого, зокрема в повоєнних умовах, та подальший розвиток середовища життєзабезпечення (критичної інфраструктури електро-, газо-, тепло-, водопостачання, транспорту тощо), придатного для функціонування економіки, відбудову пошкодженого майна, повернення населення в регіон для проживання та працевлаштування;
- ✦ *інституційна складова* – направлена на розвиток системи публічного управління (суб'єкти управління, інституції, взаємозв'язки, співпраця), здатної до професійної, ефективної, злагодженої роботи в умовах відновлення регіону.

Стратегічний етап поєднує в собі допоміжні складові механізму відновлення, які забезпечують умови для реалізації визначених на попередньому етапі основних напрямів соціально-економічного розвитку регіону, зокрема в умовах повоєнного відновлення:

- ✦ *організаційна складова* – об'єднує послідовну реалізацію таких функціоналів, як планування соціально-економічного розвитку регіону, формування регіональної стратегії, вибір напрямів і пріоритетів її ефективної реалізації тощо, що дозволяє визначитися з перспективами подальшого розвитку та відновлення певної конкретної території за певних умов;
- ✦ *експертно-наукова складова* – поєднує взаємні зусилля представників експертного та

наукового середовища, громадських та інших організацій, громадян стосовно вибору стратегічних планів і пріоритетів соціально-економічного розвитку регіону, зокрема в умовах повоєнного відновлення, пошуку інструментів та шляхів їх досягнення;

- ✦ *програмно-проектна складова* – орієнтована на реалізацію програмно-проектного підходу до регіонального розвитку, у тому числі розробку регіональних програм, пошук і формування ефективних проектів розвитку та співпраці, вибір інструментарію щодо їх реалізації.

Функціональний етап розглядається як більш практичний, бо поєднує в собі допоміжні складові механізму відновлення, які створюють можливості ресурсного, фінансового, інформаційного, технічного забезпечення для реалізації основних напрямів соціально-економічного розвитку регіону, зокрема в умовах повоєнного відновлення:

- ✦ *фінансова складова* – передбачає державну підтримку регіонального розвитку, використання власних фінансових можливостей території, залучення іноземних інвестицій, кредитів, грантів, іншу допомогу сторонніх організацій і країн світу, зокрема в умовах повоєнного відновлення;
- ✦ *інструментальна складова* – направлена на пошук і залучення різного роду інструментів для реалізації стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку регіону в умовах повоєнного відновлення, зокрема державно-приватне партнерство, співпраця в питаннях безпеки, економіки, соціуму, екології, інфраструктури, законодавчі ініціативи тощо;
- ✦ *інформаційно-комунікаційна складова* – направлена на впровадження сучасних технологічних можливостей у систему регіонального розвитку, поєднує широку цифровізацію процесів публічного управління, електронне врядування, публічні послуги, реєстри, статистичні, моніторингові, інформаційно-аналітичні та геоінформаційні системи тощо.

Моніторинговий етап розглядається як узагальнювальний, бо дозволяє оцінити ефективність отриманих результатів у процесі реалізації та взаємодії всіх запропонованих вище складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіону, зокрема в умовах повоєнного відновлення, з можливістю подальшого їх перегляду та коригування в разі необхідності.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз і узагальнення підходів до впровадження в регіональний розвиток складових механізму відновлення, визначення його функціональної направленості та принципів організації дозволяють запропонувати складові механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період з урахуванням безпечних спроможностей держави та регіону.

2. Формування складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період на основі виділення двох груп: основних, які відповідають проблемним ситуаціям регіону та визначають напрями відновлення; допоміжних, або підтримувальних, які допомагають у реалізації основних, чим посилюють вплив на вирішення проблемних ситуацій, дозволяє, з одного боку, узагальнити структурні елементи механізму, а з іншого – конкретизувати їх використання залежно від функціональної доцільності.

3. Поетапний розподіл складових механізму відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнному періоді дозволяє їх групування з урахуванням функціональних можливостей, що робить механізм більш ефективним і цілеспрямованим у процесі практичної реалізації. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В., Дороніна М. С. Аналіз теоретико-методичних підходів до визначення та подолання регіональних проблем у системі публічного управління регіонами в Україні. *Бізнес Інформ*. 2022. № 2. С. 59–67. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-59-67>
2. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Особливості впливу окремих чинників на просторовий розвиток територій в регіонах України в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20 листопада 2023 р.). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2023. С. 375–377. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/f972ddfa-4ec9-4f3b-ad51-29083600f22d>
3. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Світовий досвід класифікацій проблемних ситуацій при формуванні політики управління просторовим розвитком. Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 24 листопада 2023 р.) Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. С. 1053–1057. URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/TEZU_2023-2.pdf

4. Білик А. В. Економічна складова механізму активізації регіонального розвитку. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія «Економічні науки»*. 2022. Вип. 67. С. 32–42. URL: https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/4403/3/32-42_Білик.pdf
5. Яркіна Н. М. Управління підприємством як економічна категорія (теоретичні аспекти). *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2014. № 1. С. 130–136. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2014/1_2014/26.pdf
6. Літвінов О. С., Капталан С. М. Сутність та види механізмів в економіці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6. С. 146–149. URL: https://easterneurope-ebm.in.ua/journal/11_2017/30.pdf
7. Присяжнюк П. В. Механізм управління: сутність, види та складові. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.150>
8. Кизим М. О., Пажина С. Л. Концептуальна схема механізму активізації інвестиційної діяльності регіону. *Проблеми економіки*. 2011. № 4. С. 61–64. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2011-4_0-pages-61_64.pdf
9. Відновлення. *Вікіпедія*. URL: <http://surl.li/tijty>
10. Відновлення. *Психологічна енциклопедія*. URL: <http://surl.li/tijjut>
11. Лимар О. Відновлення VS відбудова. З чого почати? *Реанімаційний Пакет Реформ*. 23.01.2024. URL: <https://rpr.org.ua/news/vidnovlennia-vs-vidbudova-z-choho-pochaty/>
12. Іванов С. В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. 2019. № 1. С. 75–89. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2019.01.075>
13. Відновлення України має відбуватися за принципами SMART. *Interfax-Україна*. 16.08.2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/929198.html>
14. Куропась І. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. *Громадський простір*. 13.04.2022. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannya>
15. Економічне відновлення України після війни: у Раді презентували план. *Слово і діло*. 02.05.2022. URL: https://www.slovoidilo.ua/2022/05/02/novyna/ekonomika/ekonomichne-vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny-radi-prezentuvaly-plan#google_vignette
16. Кришан О. Ф. Принципи побудови організаційно-економічного механізму прийняття інвестиційних рішень. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 6. С. 105–107. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2012/29.pdf
17. Аверкіна М. Ф. Принципи формування механізму забезпечення стійкого розвитку міст. *Ефективна економіка*. 2012. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1554>

REFERENCES

- Averkyna, M. F. "Pryntsypy formuvannia mekhanizmu zabezpechennia stiikoho rozvytku mist" [Principles of Mechanism for Urban Sustainable Development of Cities]. *Efektivna ekonomika*, no. 11 (2012). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1554>
- Bilyk, A. V. "Ekonomichna skladova mekhanizmu aktyvizatsii rehionalnoho rozvytku" [The Economic Component of the Mechanism for Activation of Regional Development]. *Zbirnyk naukovykh prats ChDTU. Seriya «Ekonomichni nauky»*, iss. 67 (2022): 32-42. https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/4403/3/32-42_Білик.pdf
- "Ekonomichne vidnovlennia Ukrainy pislia viiny: u Radi prezentuvaly plan" [Economic Recovery of Ukraine after the War: The Plan Was Presented in the Council]. *Slovo i dilo*. May 02, 2022. https://www.slovoidilo.ua/2022/05/02/novyna/ekonomika/ekonomichne-vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny-radi-prezentuvaly-plan#google_vignette
- Ivanov, S. V. "Ekonomichne vidnovlennia i rozvytok krain pislia zbroinykh konfliktiv ta voien: nevtracheni mozhlyvosti dlia Ukrainy" [Economic Recovery and Development of Countries After Armed Conflicts and Wars: Ukraine's Opportunities that Have Not Lost Yet]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (2019): 75-89. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2019.01.075>
- Kryshan, O. F. "Pryntsypy pobudovy orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu pryiniattia investytsiinykh rishen" [Principles of Building an Organizational and Economic Mechanism for Making Investment Decisions]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 6 (2012): 105-107. http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2012/29.pdf
- Kuropas, I. "Ekonomika viiny ta povoiennyi ekonomichni rozvytok Ukrainy: problemy, priorytety, zavdannia" [War Economy and Post-war Economic Development of Ukraine: Problems, Priorities, Tasks]. *Hromadskyi prostir*. April 13, 2022. <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannya>
- Kyzym, M. O., and Pazhyina, S. L. "Kontseptualna skhema mekhanizmu aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti rehionu" [Conceptual Scheme of the Mechanism of Activation of Investment Activity of the Region]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2011): 61-64. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2011-4_0-pages-61_64.pdf
- Litvinov, O. S., and Kaptalan, S. M. "Sutnist ta vydy mekhanizmiv v ekonomitsi" [The Essence and Types of Mechanisms in the Economy]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, iss. 6 (2017): 146-149. https://easterneurope-ebm.in.ua/journal/11_2017/30.pdf
- Lymar, O. "Vidnovlennia VS vidbudova. Z choho pochaty?" [Restore VS Rebuild. Where to Start?]. *Reanimatsiinyi Paket Reform*. January 23, 2024. <https://rpr.org.ua/news/vidnovlennia-vs-vidbudova-z-choho-pochaty/>

org.ua/news/vidnovlennia-vs-vidbudova-z-chohopochaty/
Prysiashniuk, P. V. "Mekhanizm upravlinnia: sutnist, vydy ta skladovi" [Mechanism of Control: The Essence, Types and Components]. *Efektivna ekonomika*, no. 12 (2019).
DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.150>
Semyhulina, I. B., and Yaroshenko, I. V. "Osoblyvosti vplyvu okremykh chynnykiv na prostоровyi rozvytok terytorii v rehionakh Ukrainy v umovakh voiennoho stanu ta povoiennoho vidnovlennia" [Peculiarities of the Impact of Individual Factors on the Spatial Development of Territories in the Regions of Ukraine in the Conditions of Martial Law and Post-war Recovery]. *Suchasne upravlinnia orhanizatsi-iamy: kontseptsii, tsyfovi transformatsii, modeli innovatsiinoho rozvytku*. 2023. <https://ekhnur.karazin.ua/items/f972ddfa-4ec9-4f3b-ad51-29083600f22d>
Semyhulina, I. B., and Yaroshenko, I. V. "Svitovyi dosvid klasyfikatsii problemnykh sytuatsii pry formuvanni polityky upravlinnia prostоровym rozvytkom" [World Experience of Classifications of Problem Situations in the Formation of Spatial Development Management Policy]. *Konkurentospromozhnist ta innovatsii: problemy nauky ta praktyky*. 2023. https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/TEZU_2023-2.pdf

Semyhulina, I. B., Yaroshenko, I. V., and Doronina, M. S. "Analiz teoretyko-metodychnykh pidkhodiv do vyznachennia ta podolannia rehionalnykh problem u systemi publichnoho upravlinnia rehionamy v Ukraini" [Analyzing the Theoretical-Methodological Approaches to Identifying and Overcoming Regional Problems in the System of Public Administration of Regions in Ukraine]. *Biznes Inform*, no. 2 (2022): 59-67. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-59-67>
"Vidnovlennia Ukrainy maie vidbuvatysia za pryntsy-pamy SMART" [The Recovery of Ukraine Should Be Based on SMART Principles]. *Interfax-Ukraina*. August 16, 2023. <https://interfax.com.ua/news/general/929198.html>
"Vidnovlennia" [Recovery]. *Psykhologichna entsyklopediia*. <http://surl.li/tijut>
"Vidnovlennia" [Recovery]. *Wikipedia*. <http://surl.li/tijty>
Yarkina, N. M. "Upravlinnia pidpriemstvom yak ekonomichna katehoriia (teoretychni aspekty)" [Management of Enterprise as an Economic Category (Theoretical Aspects)]. *Derzhava ta rehiony. Seriya «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 1 (2014): 130-136. http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2014/1_2014/26.pdf